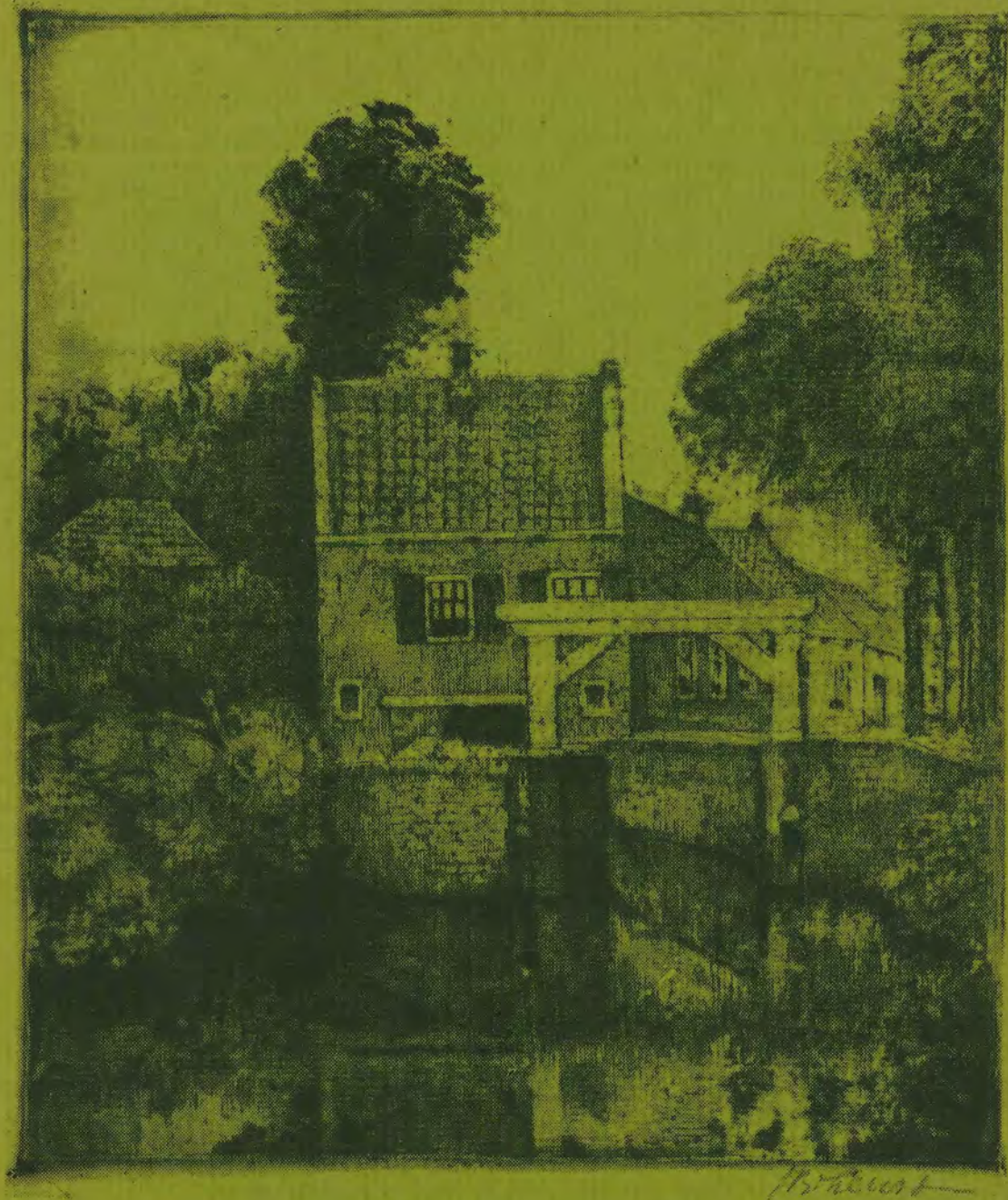

Historische Kring Maarssen

BRINKHOF

AANNEMINGSBEDRIJF

MACHINEKADE 6, MAARSSEN

TELEFOON

61456

voor:
**HUIZEN, FLATS, BUNGALOWS
en VOERDERIJEN**

voor:
**TAXATIES, HYPOTHEKEN
en FINANCIERINGEN**

**de
vecht
streek**

voor:
ALLE SOORTEN VERZEKERINGEN

UW MAKELAAR ★

UW ASSURANTIE ADVISEUR ★

Sinds 1935 in Maarssen, Raadhuisstraat 21-a, tel.: 03465-64644
Sinds 1976 in Maarssenbroek, Duivenkamp 739, tel.: 03465-67791

HISTORISCHE KRING MAARSSSEN

Opgericht 11 september 1972, opgenomen in het verenigingenregister bij de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Utrecht en omstreken onder nummer V. 476918.

Bestuur: Drs D. Dekker, voorzitter, J.H. Sagel, secretaris, Schokkingstraat 17, 3601 XK Maarssen, tel.: 03465-61457, N. van Tricht, penningmeester, giro: 2907376, Mevr. A.H. Hogenhout-Hofman, Mevr. S.W. Talen-Stooker, A. de Zwart, Mevr. J.G. Zwijs-Brink.

Redactie: J.N. Servaas, D. Dekker, W. Smits en A. de Zwart. Redactie-administratie: J.F. Besier, Kemperstraat 2, 3601 WK Maarssen.

10e Jaargang no. 1, april 1983

Het orgaan verschijnt 4 x per jaar.

KRINGNIEUWS

1. Ledenavond

Zoals reeds in het vorige nummer werd aangekondigd komt de Kring op donderdagavond 21 april om 8 uur bijeen in de Open Hof.

Na een kort praatje over Maarssen in de vorige eeuw door de voorzitter, de heer Dekker, wordt de avond na de pauze voortgezet met een zeer bijzondere dia-voorstelling met als titel, 'Langs de Zuiderzee'.

Dat is dezelfde titel die de bekende auteur Jac. P. Thijsse in 1914 aan zijn voor de firma Verkade geschreven en door de schilders Voerman en Wenckebach geïllustreerde album gaf.

Ons lid de heer Ir. J.D. Waller en zijn schoonzoon, de heer J.F. Dudok van Heel maakten in 1982 per auto dezelfde tocht als Thijsse in 1911 met zijn vrouw per fiets deed en fotografeerden in de oude steden en dorpen langs het IJsselmeer wat zij thuis op de plaatsje uit het album al gezien hadden.

Door nu gelijktijdig een dia te projecteren, gemaakt van het plaatje uit het boek, en een dia van de situatie zoals die thans is, krijgt U een goed beeld van hetgeen in een tijdsbestek van zeventig jaar aan veranderingen, zowel ten goede als ten kwade ontstaat.

2. Contributie 1983

Bij dit Periodiek treft U de jaarlijkse acceptgirokaart voor de contributiebetaling aan. We verzoeken U beleefd Uw contributie voor 1983 door middel van deze kaart spoedig op de postgirorekening no.: 290 73 76 van de Kring over te maken. Ieder ingeschreven lid ontvangt de Periodiek en derhalve ook zijn of haar eigen girokaart.

Met ingang van dit jaar kunt U ook lid/donateur zijn voor minimaal f 7,50 per jaar. U kunt dan wel deelnemen aan alle activiteiten van de Kring maar krijgt het blad niet toegestuurd.

De contributie voor '83 werd op de jaarvergadering vastgesteld en is op Uw kaart aangegeven.

3. Historische Dag '83

Ter gelegenheid van de opening van Kasteel Groeneveld als Nationaal Centrum voor Bos, Natuur en Landschap wordt de door de Stichtse Culturele Raad georganiseerde Historische Dag voor leden van historische verenigingen dit jaar op zaterdag 7 mei gehouden op het Kasteel Groeneveld te Baarn.

Kosten voor deelname aan deze dag, inclusief de lunch, f 22,50 per persoon. Een blad met inlichtingen over het programma van deze dag kunt U bij het saecretariaat, telefoon 61457, of de Culturele Raad, telefoon 030-310307, aanvragen.

Aanmelden d.m.v. een giro-overschrijving op no. 173 931, t.n.v. Stichtse Culturele Raad, is mogelijk tot 27 april.

4. Excursie 'Goudestein'

Op vrijdagavond 27 mei a.s. kunnen, door de vriendelijke medewerking van de gemeente Maarssen en de gemeentebode de heer A. Broeke, ca. 25 leden een bezoek brengen aan het gemeentehuis Goudestein en de gemeentelijke oudheidkamer op de zolder van deze oude buitenplaats.

De deelnemers worden om 19.30 uur bij de achteringang van het gemeentehuis verwacht.

Gezien de beperkte mogelijkheid voor deelname is aanmelden vooraf bij de heer Sagel, tel. 61457, absoluut noodzakelijk.

5. Bestuur

In de samenstelling van het bestuur is na de jaarvergadering (24-02-83) geen verandering gekomen.

Zowel mevrouw Zwijsen als de heer Dekker werden met algemene stemmen herkozen. Wel veranderde kortgeleden het adres van onze penningmeester, de heer N. van Tricht. Hij woont nu Breedstraat 19A, 3603 BB Maarssen.

J.H. Sagel, secretaris

Maarssen in de late middeleeuwen en in 1681

Een kennisbron van grote betekenis voor de geschiedenis van Maarssen is het manueel van het huisgeld in het Nederkwartier deel I van 1514 (archief van de Staten van Utrecht nr. 53). Een lijst met namen van eigenaren en huurders van Maarssense huizen uit het Bourgondische-Habsburgse tijdperk! Zo'n lijst met moderne middelen kopiëren is gauw gedaan, maar zo'n lijst begrijpend lezen vergt veel inspanning en grote kennis van paleografie. We prijzen ons daarom nog steeds gelukkig dat in 1977 ons lid, de heer J.H. Jütte bereid bleek voor onze leden een cursus paleografie te geven. Nadat hij om gezondheidsredenen zijn taak had overgedragen, vormde zijn opvolgster, mw. N. Hogenhout, met haar cursisten na twee jaar studie een werkgroep paleografie, die moeilijke archiefstukken 'ontraadselt' en daarmee bouwstoffen levert voor de geschiedschrijving van Maarssen.

Met de lijst van 1514 kreeg de werkgroep te maken met extra moeilijkheden, zoals latijnse toevoegingen, heilige dagen en waarschijnlijk ook met meer dan één handschrift, omdat de aantekeningen over de ontvangsten verdeeld waren over een periode van maanden. Wij zijn in dit verhaal zeker niet volledig met de weergave van de gevonden resultaten. Vele 'vondsten' zullen eerst later verwerkt worden, als ze zinvol kunnen worden ingepast in wat we weten en nog te weten komen.

De lijst van 1514 bestaat uit vier delen:

- I Mairsen (N.B. het verlengingsteken i in plaats van de tweede a en met één s): 33 huizen.
- II Mairsenveen in den Thienhoven: 16 huizen.
- III Mairsenveen des Jonkeren gerecht van Gaesbeek: 20 huizen.

IV Marsenbroeck: 9 huizen.

De naam Gaesbeek kennen we als aanduiding van een familietak van de heren van Zuilen. De Van Gaesbeeks waren in de middeleeuwen leenheren, hun bezittingen gingen later voor een deel over naar het bisdom Utrecht. De vier genoemde delen staan zeer waarschijnlijk voor:

1. Dorp (gerecht) Maarssen, 2. Tienhoven, 3. Oud-Maarsseveen en Zuilen, 4. Maarssenbroek.

Bij het gerecht Maarssen vinden we voornamelijk eigennamen vermeld in de trant van: Jan Gerritszoon, Gerrit Janszoon etc. Slechts vier namen ervaren we als 'echte' achternamen: Verwey, Breij, Huussen en Grauwert. Op de lijst komen maar drie beroepsaandui-

dingen voor: steenbakker, wever en brouwer. Rijk en arm zijn vertegenwoordigd. De armste betaalt aan huisgeldbelasting één oert (¼ gulden) en de rijkste zes gulden. Onze grootste interesse ging uit naar aanwijzingen over de plaats waar de 33 huizen stonden, maar aangezien de lijst een volgorde heeft van grote huizen naar kleine huizen, bleven we daarover in het ongewisse. Zo komen we met deze lijst niet te weten waar (buiten beschouwing gelaten de huizen rondom het 'Kasteel te Maarssen' en de kerk) de meeste huizen zijn gebouwd, op de Langegracht of in de Breedstraat.

'Gherit Janssoon aen die sluis' betaalt twee gulden. Zou hiermee het sluishuis in de Nassaustraat bedoeld zijn?

We besteden extra aandacht aan deze eerste afdeling, omdat we een vergelijking willen maken met het huizenbestand in 1681.

'De aenteekeninghe ofte quohier vant huysgelt onder Maersen staende' van 1681 vermeldt 135 woningen en 'diverse cleyne woningens' bij de steenbakkerij de IJsvogel. Dat betekent viermaal zoveel huizen als in 1514!

De volgorde waarin deze huizen genoemd werden was:

1. De huidige straatweg (toen nog Daalse genoemd en waarschijnlijk nog niet bestraat) te beginnen bij het Slijk (twee huizen) en de scheepmakerij, waar later de buitenplaats Bagatelle kwam.
2. De Binnenweg, toen genaamd de Binnen Kleiweg.
3. De kerk, Huis ter Meer en vervolgens 't Sant (de Breedstraat).
4. Bolestein en omgeving, Schippersgracht, enige huizen in de Kaatsbaan.
5. Langegracht, Huis ten Bosch, Zandweg en eindigend bij de IJsvogel.

Het meeste huisgeld, 20 gulden, moet

Seigneur Cambier betalen, eigenaar en gebruiker van een steenbakkerij en een groot huis met de reeds genoemde diverse 'cleyne woningens'. Deze aantekening verwijst naar Vechtenstein, waarvan de eigenaar tegen onze verwachting het beroep van steenbakker had.

Vele eigenaren woonden in 1681 elders. Beresteyn van de heer Alckemade werd bewoond door Foreest. De weduwe van bankier Schot was eigenaar van Leeuwenvecht, dat leeg stond, en van Herteveld dat zij bewoonde. De Snaefborch (Snavelenburg) werd bewoond door Jonker Peter van Zuylen tot Nijvelt. Hazenburg was in 1681 blijkbaar minder groot dan nu, want D'Orville betaalt slechts drie gulden huisgeld.

De aantekening bij Huis ter Meer wekt verwondering:

'De heere Adam van Lockhorst, eygenaar van huysse ter Meer' betaalt twaalf gulden. Zijn huis wordt bewoond door de weduwe Timmermans. Maar Huis ter Meer werd na de verwoesting in 1672 volgens vele andere bronnen eerst ± 1700 herbouwd.

In de Breedstraat ('t Sant) wonen drie Portugees-Joodse gezinnen tegenover Vechtevoort.

Opvallend is de naam van Willem van Velpen. Zou dat een voorvader zijn van R. van Fulpen, metselaar?

Het aantal kleine woningen bedroeg ongeveer 50. We vonden de volgende beroepsaanduidingen: glazenmaker, kleermaker, metselaar, tichelbakker en brouwer.

Beide lijsten zullen, na ernstige studie en vergelijking met ander materiaal een bijdrage leveren bij het oplossen van de legpuzzel: Hoe Maarssen was in vroegere tijden.

Dick Dekker

DE BURGEMEESTERS VAN MAARSSSEN (I)

Als we ons voornemen over de burgemeesters van Maarssen te schrijven, dan kunnen we strikt genomen pas beginnen met het jaar 1825, toen volgens besluit van koning Willem I, de Maarssense schout Theodorus van der Vliet benoemd werd tot burgemeester en secretaris van onze gemeente. Ofschoon T. van der Vliet in vele officiële stukken aan hem gericht tot 1825 schout werd genoemd, ondertekende hij al vanaf 1814 zijn brieven met '*de Burgemeester van Maarssen, T. van der Vliet*'. Waarschijnlijk deed hij dit om het aanzien van zijn ambt te vergroten.

Amsterdam kende al sinds 1400 de naam burgemeester, waarmee men tot 1795 de vier bestuurders aanduidde, die even zovele stadsdelen beheerden. In de Franse tijd had Amsterdam één burgemeester, maar daarna tot 1824 weer vier. De eerste 'alleenheerser' over Amsterdam was Jhr. Mr. Elias, die in 1824 door koning Willem werd benoemd.

De schout ten plattenlande was tot 1795 volkomen afhankelijk van de ambachtsheer, die hem voornamelijk belastte met rechtsspraak, belastinginning en armwezen. Na de Franse overheersing komt hier gaandeweg verandering in. Zo wordt bij besluit van 22 december 1817 bepaald, dat de post van schout ten plattenlande met die van vrederechter of met het lidmaatschap van een rechtbank onverenigbaar is. Maar eerst met de gemeentewet van Thorbecke in 1851 zal het burgemeestersambt zijn huidige betekenis krijgen.

Wanneer we de volgende lijst bekijken dan

moeten we niet uit het oog verliezen dat Maarssen in de afgelopen 170 jaar in oppervlakte sterk is gegroeid en mede daardoor ook in inwonertal. In 1857 kreeg Maarssen er door samenvoeging met Maarssenbroek 126 ingezetenen bij. In 1948 vormen Maarssen en Maarsseveen één gemeente en dat betekent een toename met 7400 inwoners. Oud-Zuilen volgt in 1954 (504 inw.) en in 1957 wordt Maarssen uitgebreid met Tienhoven (711 inw.) en een gedeelte van Westbroek (662 inw.).

Als schout Van der Vliet in 1813 zijn ingezetenen telt dan blijkt Maarssen met 1334 inwoners de grootste plaats van het vijfde kanton in de provincie Utrecht te zijn. Nu, onder burgemeester Waverijn, zijn er vierentwintig maal zoveel inwoners, namelijk ruim 32.000! en behoort Maarssen tot de middelgrote gemeenten van Nederland.

	Maarssen	Maarsseveen	Maarssenbroek
T. van der Vliet	1813-1829		
Jhr. W. Huijdecoper		1813-1822	
J.G. Buddingh			1817-1832
F.H. van der Helm		1822-1849 (tevens Westbroek)	
F.L. Tissot van Patot			1832-1849
J.G. Dolmans	1829-1856	1850-1856	1850-1856
Jhr. Mr. J. Huijdecoper	1856-1868	1856-1868	1856-1857
	(1857 Maarssenbroek met Maarssen één gemeente)		
Jhr. D.J.A. van Lawick Pabst tot Nijevelt	1868	tot	1871
Jhr. J.C.Strick van Linschoten	1871	tot	1903
S.J. Cambier van Nooten	1903	tot	1922
M.H. Eggink	1922	tot	1939
Mr. J. van Haselen	1939	tot	1948
	(1948 Maarsseveen met Maarssen één gemeente)		
H.J. de Ruiter	1948 tot 1967		
Q. Waverijn	1967		

Theodorus van der Vliet, geboren in 1763, notaris van beroep en werkzaam als secretaris bij het gerecht Maarssen, werd in 1813 de opvolger van schout W. Voorsteegh. In hoeverre deze troonswisseling met anti-Franse gezindheid te maken had, is ons onduidelijk gebleven. Wel weten we dat de eigenaar van de scheepstimmerwerf Nooitgedacht, Gijsbertus van Hulst en metselaarsbaas Hermanus van Nieuwenhuizen in hun functie van schepenen gehandhaafd werden. Schout en schepenen kregen in 1813 hun aan-

stelling van de ambachtsheer, Van Tuijll van Serooskerken. Jaren later, op 8 januari 1818, werden ze na eedsaflegging officieel geïnstalleerd, een gevolg van de gewijzigde staatsregeling. Volgens het Koninklijk Besluit van 29 juni 1816 konden de schouten pas in functie treden na benoeming door de koning en na eedsaflegging - de eed werd ook verlangd van de schepenen. Deze regeling hield een beknotting van de macht van de ambachtsman in. Op de uitnodiging bij de plechtige installatie aanwezig te zijn, komt

een bericht van verhindering van de ambachtsheer.

Uit de installatierede van Th. van der Vliet blijkt wel, dat hij op voordracht van de ambachtsheer was benoemd. Deze heeft bij het opmaken van de voordracht niet alleen rekening gehouden met de bekwaamheid, maar waarschijnlijk ook met de geloofsovertuiging van zijn kandidaat-schout. Volgens een telling in 1812 beleden de ingezetenen de volgende godsdiensten: (we nemen de namen letterlijk over)

gereformeerden:	562
Roomsch gezinden:	606
Roomsche geestelijkheid:	2
Oude Luthersche:	30
Joodsche Duitsche:	111
Joodsche Portugiese:	12
Mennonieten:	2

Th. van der Vliet, roomskatholiek, was gehuwd met Maria Elisabeth Dolmans. Zij woonden in het eerste huis op de Schippersgracht voorbij 'De Prins te Paard'. Hun tuin had een achteruitgang op de Bolensteinsestraat. In de instructie van de veldwachter stond, dat hij zich iedere morgen om 10 uur en iedere middag om 5 uur op het kantoor van de burgemeester moest vervoeegen om orders te ontvangen, waarbij aangegeven was dat hij van 'de ingang aan de Bolensteinse dijk' gebruik moest maken. Op het terrein, waar nu de kapsalon van Verkroost is gevestigd, stonden volgens het kadaster een kamer en een stal, waarvan Th. van der Vliet eigenaar was. De schout had geen hoge dunk van de wellevendheid van de Maarssense bevolking, getuige de notulen van de vergadering, gehouden na de installatie:

'Vervolgens stelde de schout nog voor, dewijl in eene gemeente van die bevolking als Maarssen, dikwerf overtredingen, wanbedrijven of misdaden begaan worden . . .'

Nu is het bekend dat ook de gouverneur van de provincie Utrecht zich dikwijls beklaagd heeft over het grote aantal diefstallen in Maarssen en omgeving in de jaren 1820-1830, toch geloven we dat de schout opzettelijk zo onvriendelijk over de Maarssense bevolking oordeelde, daar hij graag bereikte dat zijn voorstel werd aangenomen. Dat voorstel hield in het aanstellen van een extra

gemeentefunctionaris. De afgelopen jaren waren de functies van Bode, Veldwachter en Dienaar (arrestantenzorg) door één persoon, de veldwachter Johannes Engels, waargenomen. De schout achtte de werkzaamheden van de Bode te veelomvattend voor zo'n combinatie. Zijn voorstel werd aangenomen, omdat het aantal arrestanten zo groot was!

Het nieuwe reglement van bestuur liet ook toe, dat twee van de zes leden van de raad, benoemd werden tot assessoren (wethouders) en één van de assessoren tevens tot toegevoegde secretaris voor het opmaken van akten van de civiele staat. De assessoren worden in 1818 Gerardus Wilbers en Jan Hageman, van wie de laatste ook geassumeerd secretaris wordt.

In voorgaande jaren hebben we dikwijls over schout Th. van der Vliet kunnen schrijven, omdat zijn notaris-brievenboek (1815-1823) bewaard is gebleven. Zijn bemoeiingen bij de koop en verkoop van Huis ten Bosch, Bolestein, Luxemburg en Solitude vielen daarbij op, vooral omdat hij zich blijkbaar weinig stoorde aan het verbod voor hoofden van plaatselijke besturen (schouten) tot het uitoefenen van notariële functies.

We moeten voorzichtig zijn met het uitspreken van een ongunstig oordeel over burgemeester Van der Vliet, maar zijn bedelbrieven aan de bezitters van buitenplaatsen om met notariswerkzaamheden te worden begunstigd, zijn weinig verheffend. In deze brieven beveelt hij ook zijn zwager, timmerman Dolmans aan, voor het verrichten van restauratiewerkzaamheden. Die familieverhoudingen zullen nog voor moeilijkheden zorgen als Th. van der Vliet in 1826 wordt opgevolgd door Joh. Ger. Dolmans.

Dick Dekker

MAARSSENSE ARMENZORG IN DE 18e EEUW

Wie zal dat betalen 'zoete lieve' overheid?

'Zondag den 2 maert deses Jaers 1721 inde namiddag predicatie (is) in haer kerk ter nedergelegt door eenen Maerten Aertsz polytjicq wonende onder den gerechte van Oud-Maersseveen en kerckelijk onder den kerck van Tienhoven, seecker kindt hebbende ontrent den ouderdom van 2 jaeren, welk kind in onecht is geprocreert bij Lijsbeth Maertens dogter vande voornoemde Maerten Aertsz, seggende den voorn(oemde) Maerten Aertsz bij de nederlaeg vant gemelde kind tegen eenige leeden van de kerckenraet: 'daer is het kind UE kunt sien hoe UE het daermeede stelt'¹.

Zo begint de predikant van de Maarssense kerk, R. Wesel, een request aan het Hof van de Staten van Utrecht, om dit kind NIET voor rekening van zijn kerk te laten komen maar voor rekening van 't zij . . . den roomschen armen . . . van den geregte van Oud-Maersseveen ofte Diaconij van Tienhoven.' Uit zijn motivatie kunnen we achterhalen aan welke voorwaarden men moest voldoen om in aanmerking te komen voor 'alimentatie vanwege de Maarssense kerk'. Hij voelt zich niet verplicht om dit kind, dat overigens liefdevol is opgenomen door Otje Vergeer, te alimenteren en wel om de volgende redenen:

1. *dat de moeder haer voors(chreven) onecht kind niettegenstaende zij 't selve onder den geregte van Maerssen gebaert heeft echter ten tijde van de verlossing haer vaste domicilie onder den geregte van Oud-Maersseveen gehad heeft.*
2. *dat ook het voorn(oemde) kind niet in de kerk van Maerssen is gedoopt, maer integendeel soo de supplianten onderrigt zijn tot Utrecht inde Drakenborghsteegh inde roomsche kerck en wel met de naam van Gerritje.*
3. *dat het opgemelte kind naer zijns moeders dood, welke omtrent een jaer is overleden, door den voors(chreven) Maerten Aertsz, deszelfs grootvader is gealimenteert.'*

Als extra argument brengt de predikant naar voren dat 'de kerck van Maerssen genoegsaem met armen belast is' en als men ook armen van buiten de parochie zou moeten ondersteunen dan zou 'de diaconij van Maerssen . . . vervallen en buyten staet om haeren regten armen te kunnen alimenteren.'

REGLEMENT OP DE ADMINISTRATIE DER DIACONIE-PENNINGEN EN DE BEDEELINGE

der ARMEN, ten Platten Lande der
Provincie van UTRECHT.
Gaarreftoord den 30. Augustus 1775.

Te UTRECHT,
Gedruckt by WILLEM JAN REERS, Ordinaris Drukker
der Ed. Mog. Heeren Staten 's Lands van Utrecht, 1775.
MET PRIVILEGE.

Predikant Wesel hoeft zich geen zorgen te maken, want noch de Hervormden noch de Roomschen hoeven het kind te onderhouden maar het gerecht van Maarssen, dat de onkosten verhaalde op alle inwoners via de dorpslasten (belastingen), een gewoonte die tot 1777 zou blijven bestaan, na welk jaar de armen ten laste van de kerken zouden komen.

Omtrent de armenzorg zelf vinden we weinig in de Maarssense archieven voor 1800, maar over wezen des te meer. We kunnen bijvoorbeeld achterhalen hoeveel zo'n wees 'kostte' per jaar.

Er werd een vast bedrag betaald wegens 'kost en Thuisleggelt' en de verdere onderhoudskosten werden (achteraf) apart betaald.

Bijzonder leerzaam is de afrekening van Willem Willemsz wegens het onderhouden van Mareitje van Maerseveen:

ider week een gulden beloop in 52 weken	52.0.0
in april gekogt een rokje	2.5.0
in juny een paar schoene gekogt	1.4.0
ook toen voor een paar schoene het lappen betaalt	0.5.0
in augustus een paar kousen gekogt	0.12.0
ook een boeselaar gekogt	0.7.0
in octob(er) gekogt 2 hembden a 22 stuyv(ers)	2.4.0
in novemb(er) gekogt een paar mylen	1.0.0
in desemb(er) gekogt een paar kousen	0.12.0
ook nog voor — jaars leren najen betaalt	2.5.0
	somma 65.2.0

voldaen den 27 january 1728.'

Verwend werd ze niet, maar men probeerde het kind toch een nuttige opvoeding te geven, dat kan men wel zien aan de gegeven naallessen. Toch lopen de betalingen niet altijd even soepel en moest het pleeggezin zelfs via een proces het gerecht dwingen om tot betaling over te gaan, zoals in het geval van Willem Moran en Susanne de la Coert, die het kind van de overleden Maria Leusden opvoedden, hoewel zij zelf zeer behoeftig waren. Zij hadden een verzoek tot alimentering ingediend, maar tot hun verbazing was er zelfs niemand komen kijken³, een verontwaardiging die gedeeld wordt door het Hof van Utrecht, dat beval dat 'Schout en gerechte van Maarssen, benevens de Armbsorgers, off diaconie aldaer, . . . het kindt . . . na behoren (hebben) te onderhouden.' Deze zaak speelde zich af in 1743. Ook hierna zal de onduidelijkheid omtrent het onderhouden van armen en wezen voortduren tot de Staten van Utrecht de knoop doorhakken door middel van een ordonnantie, die 5 augustus 1777 aan alle partijen wordt gestuurd en waarin bevolen wordt dat vanaf die datum alle 'Armen van de gereformeerde Religie en andere onroomschen . . . zullen moeten worden onderhouden en gealimenteerd, door de diaconen der kerken ofte gemeentens waar onder deselve parochieren'⁴. De zinsnede 'en andere onroomschen' kan erop duiden dat aanhangers van het katholieke geloof niet konden rekenen op hulp, hetgeen niet bepaald op een grote tolerantie wijst, maar het kan ook betekenen dat de Roomsche kerk (oogluikend) al zo hecht georganiseerd was dat zij hun eigen armen konden verzorgen.

In ieder geval verplichtten de Staten de ker-

ken om voortaan te zorgen voor de alimentering der armen en lijkt de zaak duidelijk, maar niets is minder waar. De processen hopen zich op en wel om de vraag: 'Moeten de parochies de armen die voor 1777 door het gerecht werden onderhouden 'overnemen' en in het vervolg ook voorzien van gelden of komen alleen de nieuwe armen bij de kerken en betalen de gerechten de 'lopende' gevallen door?'

Deze vraag zal ambtelijk gezien zeer interessant geweest zijn, maar het ging in de praktijk ten koste van de verzorgers. Als voorbeeld nemen we het proces dat Willem van Rietveld, woonachtig te Zuilen, moest voeren om een vergoeding te krijgen voor de opvoeding van de in 1789 achtjarige vondeling Julius van Maersen.

Tot november 1779 kreeg hij voor de opvoeding van het jongetje (waar nog extra bij vermeld werd dat het kereltje naar school ging) 108 gulden per jaar, maar daarna kreeg hij niets meer en werd door het gerecht verwezen naar de kerkeraad van Maarssen, die op zijn verzoek tot betaling afwijzend reageerde⁵.

Via een request aan het Hof van Utrecht wist Rietveld toch zijn betaling te krijgen, maar vraagt de huidige lezer zich af wat er door de man heen moet zijn gegaan met deze vorm van 'waardering' voor zijn daden. En hoe moet Julius zich gevoeld hebben, die met zijn acht jaren zeer goed beseft moet hebben, wat er zich omtrent zijn leventje afspeelde.

REGLEMENT

Om een beter inzicht te krijgen omtrent het beheer der kerkelijke gelden, die bestemd waren voor de armen, de manier waarop de gelden werden uitbetaald en de voorwaarden waaraan de armen moesten voldoen om in aanmerking te (blijven) komen voor ondersteuning uit de 'diaconiekist', volgen hier enkele fragmenten van het reglement van 1775⁶.

Art. I

Dat over al eene Diaconie-Kist zal moeten wezen/ voorzien met twee verscheide Sloten, waar van de Predikant der plaatse de Sleutel van het eene Slot, en de oudste Diaken de Sleutel van het twede Slot zal hebben, en alwaar tegenswoordig de Kist drie Sloten mogte hebben/zal de oudste Ouderling de derde Sleutel in bewaring houden/in welke Kist zullen moeten bewaard worden alle de Gelden,

Effecten, Documenten, en alles wat de Diaconie van eenige waarde bezit/als ook de Sleutels der Armbossen: en zal de Kist niet mogen geopend of gesloten worden/dan in de tegenwoordigheid van den Predikant en van die Kerkeraads-Leden/die de Sleutels dezer Kiste in hunne bewaring hebben.

Uit Art. IV

1. *Zal de bedeeïng der Armen in de Kerke des Zondags bij het eindigen van de Predikatie moeten geschieden/of op zodanigen dag en uur/als de Kerkeraad goetvindt te bepalen/en door de Armen in persoon weeklijks moeten gehaald worden; zo zij daar toe door ziekte/hogen ouderdom of andere dringende redenen niet buiten staat zijn.*
2. *Zullen de genen/die iets tot hunne kleeding of onderstand nodig hebben/van wat nature het ook wezen mag/het zelve des Zondags/bij het eindigen der Predikatie/in Persoon voor den Kerkeraad verzoeken moeten/zo zij daar toe door ziekte/hogen ouderdom of andere dringende redenen niet buiten staat zijn: en zullen Predikant en Kerkeraad delibereren en resolveren moeten/of zodanig een verzoek aan deze Personen al of niet zal worden toegestaan/en op wat wijze men deze noodwendigheden aan voorn. Personen op de voordeeligste en minst kostbare wijze bezorgen zal.*
3. *Het zal echter den Diaconen vrijstaan ordentlike lieden/inzonderheid stichtelijke Leedematen, wanneer zij door ziekte/hogen ouderdom/of eenige rampen en bezoeken/buiten hun eigen toedoen/tot armoede geraken mogten/met voorweten en onder approbatie van den Predikant en Ouderlingen/heimelijk en op de gevoegelijkste wijze/te ondersteunen en van het nodige te voorzien.*

Art. V

De genen/die bedeed worden/zullen verplicht zijn/des Zondags en op de Feestdagen/tweemaal ter Kerke te komen/en hunne Kinderen naarstig ter Kerke/in het School en in de Catechisatie te zenden/of/bij gebreke van dien/zal hunne bedeeïng voor die week worden ingehouden/ten ware zij met voorkennis van de Diaconen/om ziekte of andere dringende redenen waren t' huis gebleven.

NAMEN EN AANTALLEN

Buiten de klaagzang van predikant Wesel van de gereformeerde kerk (zie hierboven) krijg ik niet de indruk dat de bedeling van armen en

de alimentering van weeskinderen voor erg veel personen nodig was. In alle gevallen betrof het weduwen en weeskinderen. Bij de processen van omstreeks 1779 komen de namen naar voren van mensen die in de 'overgangsmoeilijkheden' zijn gekomen.

Het gaat om de al eerder genoemde verdeling Julius van Maarssen, de wees Jacob van Vlaanderen (die overigens in Hilversum was uitbesteed), de arme Teuntje van Schaick, weduwe van Cornelis Daniels van Goevorden en de arme Maria van Hulsen, weduwe van Jan Willem Knol en haar jongste kind⁷.

Ruim een kwart eeuw later, in 1811, komen er weer een aantal gegevens tevoorschijn als de 'diaconie der Hervormde Gemeente, de Diaconen der Roomsche Catholique Gemeente en de Hoogduitsche Israëlitische gemeente tot Maarssen' een 'tabellarische Staat der Armen Weeskinderen opgenomen in de Godshuize inde gemeente van Maarssen op den 1st januari 1811 aanwezig zijnde', moeten invullen. De Rooms-Katholieken hebben blijkbaar geen wezen in onderhoud, want zij sturen het formulier oningevuld terug naar de secretaris van het gerecht van Maarssen, de heer T. van der Vliet; de parnasijns der Hoogduitsche Israëlitische gemeente verklaren dat zij geen godshuis hadden in Maarssen, maar in Maarsseveen (Diependaalsedijk) tijdens de gevraagde periode, maar de Hervormde gemeente vult de lijst wel in en komt over een periode van 20 jaar uit op 5 opgenomen wezen, vier meisjes en een jongen. Van de jongen weten we hoe hij heette en wanneer hij geboren is. Het is Egbert Jan Beekhoff en hij is geboren op de 26ste november 1798.

Als we naar de gegevens kijken, kan voorzichtig worden geconcludeerd dat in de 18e eeuw de Maarssense bevolking bij hoge uitzondering op steun buiten de familie was aangewezen, hetgeen natuurlijk de ellende die vooral de armste lagen der bevolking meemaakten, als de moeder overleed en de vader alleen voor de kinderen moest zorgen, niet uitwist.

Ook wist Maarssen door zijn strenge beleid wat betreft nieuwe inwoners, het risico dat men armen kreeg te onderhouden, te verkleinen. Het is een van de plaatsen in de Vechstreek geweest, die erg moeilijk deed over het meebrengen van de zg. acte van indemniteit van nieuwe bewoners. In zo'n acte garandeerde de plaats waar een persoon vandaan

kwam, dat als deze in de nieuwe gemeente onverhoopt tot armoede zou vervallen, de oude gemeente de kosten zou dragen.

Wallie Smits

Noten:

1. Archief Maarssen inv. nr. 95.
2. Archief Maarssenveen inv. nr. 3.
3. Archief Maarssen inv. nr. 96.
4. idem, nr. 94.
5. idem, nr. 97.
6. Archief slot Zuilen inv. nr. 506.
7. Archief Maarssenveen inv. nr. 43.

KOSTSCHOLEN IN MAARSSSEN

De vader van Louis Couperus op de Maarssense kostschool aan de Herengracht

Dank zij de medewerking van het Maarssense gemeentebestuur en zijn ambtenaren heeft de Historische Kring in de afgelopen jaren met het onderzoek van het gemeente-archief zijn kennis van de plaatselijke geschiedenis aanzienlijk kunnen uitbreiden. Tevens kwam hierbij aan het licht dat we in de eerste levensjaren van de Kring enige fouten, hoewel geen ernstige, hebben gemaakt. Zo schreven we in jaargang 2, bladzijde 31, dat Broedelet in 1825 een kostschool voor jongens begon in Nieuw-Vechtevoort aan de Breedstraat.

In de tweede helft van de vorige eeuw is daar inderdaad een kost- en dagschool voor jonge heren geweest, maar in 1825 begon Broedelet zijn kostschool in Den Boomgaard, Herengracht 22.

Als de Utrechenaar Hermanus Broedelet, oud 24 jaar, in Maarssen met zijn kostschool wil starten, heeft de gewestelijke schoolopziener Arntzenius daartegen geen bezwaar, maar wel twijfels over het welslagen van zo'n onderneming. In zijn brief van 14 juli 1825 aan de schout van Maarssen, herinnert hij deze aan de voormalige kostschool van Van der Toorn, die zijn school alleen staande kon houden door zijn relaties in West-Indië. Kinderen van Westindische plantagehouders bezochten de school van Van der Toorn. Zou ook Broedelet erin slagen een voldoende aantal gefortuneerde ouders te bewegen hun kinderen aan hem toe te vertrouwen? De schoolopziener wijst in zijn brief op de ondervinding dat sedert de dood van Van der Toorn, de franse kostschool niet meer 'opnam' en daardoor opgeheven moest worden.

Toch krijgt Broedelet toestemming om gedurende twee jaren een proef te nemen met

zijn *'onderwijs in vreemde talen en middelbaar onderwijs'*.

Lager onderwijs mocht Broedelet niet geven, omdat men wilde voorkomen dat de dorpschool benadeeld zou worden.

Vier jaar later, in 1829, wonen, volgens het bevolkingsregister, in Huize Den Boomgaard:

Hermanus Broedelet, 28 jaar, instituteur; zijn vrouw Jacoba van Kreel, 34 jaar, institutrice; hun twee kinderen oud 2 en 1 jaar. Franciscus Schut, 18 jaar, hulponderwijzer; de twee dienstboden Antonia van Leefland, 30 jaar en Naatje Zwaan, 18 jaar en... zes kostdiscipelen.

Onder die kostdiscipelen bevindt zich John Ricus Couperus, oud 13 jaar, geboren in Batavia. Couperus? Als je die naam leest, denk je onmiddellijk aan de schrijver Louis Couperus. Heb je grote bewondering voor zijn boeken, dan heb je ook zijn levensbeschrijvingen gelezen. Zijn biografen, Henri van Booven en Van Tricht besteedden grote aandacht aan de jeugd van Louis Couperus en aan zijn ouders. Volgens hen heette de vader, evenals de kostdiscipel John Ricus en was hij ook geboren in Batavia. Dat is frappant. Bovendien weten de biografen te vertellen dat hij evenals de kostdiscipel in 1816 geboren is en reeds op driejarige leeftijd naar Nederland ging voor zijn onderwijs en opvoeding.

Het lijkt geen twijfel: de kostdiscipel van Hermanus Broedelet is, gelet op leeftijd, naam, geboorteplaats en omstandigheden, de vader van Louis Couperus. Op 21 jarige leeftijd promoveert John Ricus te Leiden in de rechten. Terug in Batavia wordt hij op zijn

Het huis met de monumentale ingang (ter hoogte van het plezierbootje) is de Domstoren, gebouwd in 1707, waar Wibrand Wolthuis van 1836 - ±1850 zijn kostschool had.

vierendertigste jaar benoemd tot raadsheer in het Hooggerechtshof van Nederlands-Indië. De andere kostdiscipelen waren: drie kinderen van De la Mar, uit Amsterdam, Jean Baptiste Houze, geboren in Tournay (Fr.) en de negentienjarige Christina Raatgever uit Paramaribo. Ook Maarssense kinderen bezochten de school van Broedelet als zogenaamde dagleerlingen. In 1826 genieten in die hoedanigheid twaalf Maarssense kinderen van welgestelde ouders middelbaar onderwijs, onder hen de kinderen van C.L. Arnold, eigenaar van Huize den Boomgaard, die toen op de Schippersgracht woonde.

Toch kreeg de schoolopziener gelijk. Broedelet redt het niet met zijn kostschool en is in 1836 blij met zijn benoeming tot hoofd van de dorpsschool.

Nog in hetzelfde jaar komt er een nieuwe kostschool. In huize De Domstoren, Herengracht 18, zal volgens een schrijven van 7 november 1836 door de heren Wibrand Wolthuis en L.W. Hasselman onderricht gegeven worden in:

de nederlandse, franse, engelse en hoogduitse talen

de meetkunde en algebra
de theoretische en praktische rekenkunde
de stuurmanskunst en vestingbouwkunde
de schachtrekening en wijnroeikunde
de gewone schrijfkunst en calligrafie
het kunstmatig en oordeelkundig lezen
de aardrijkskunde en globeleer
de zedekunde en fabelkunde
het italiaanse boekhouden en carteren
de bijzondere en algemene geschiedenis-
sen
de natuurkunde en natuurlijke historie
de muziek en zangkunde, het dansen
de tekenkunde en de gymnastiek

en of het zo nog niet voldoende is, voegen de heren onderaan de brief toe: *'N.B. Voor de vrouwelijke handwerken zou tevens gezorgd kunnen worden.'*

Nu kunnen we moeilijk aannemen dat aan al die vakken evenveel aandacht werd besteed. Wijnroeikunde - het meten van gevulde wijnvaten - zal op het lesrooster een zeer bescheiden plaatsje gehad hebben. Kwamen de wijnvaten in de klas? En hoe ging dat in de praktijk met die vestingbouwkunde? De tuin (kadastraal nummer 290) was - en is - vrij groot,

Huize den Boomgaard, gesticht in 1643 en herbouwd in 1722. Hier was van 1825 tot 1836 de kostschool van Hermanus Broedelet gevestigd.

maar meer geschikt voor aanschouwelijk onderwijs in natuurlijke historie dan voor praktische schachtrekening en vestingbouw. We moeten de opsomming van de heren Wolt-huis en Hasselman waarschijnlijk vooral zien als een overdreven reclame-aanprijzing voor hun middelbaar onderwijs. Dertig jaar later, 1864, wordt het middelbaar onderwijs bij de wet geregeld (Thorbecke) en komt er geleidelijk een einde aan deze onvolwassen onderwijsinstituten.

De school van Wolthuis werd in de volksmond de franse kostschool genoemd en houdt tientallen jaren stand.

Volgens het bevolkingsregister van 1850 is de school dan nog steeds gevestigd in de Doms-toren op de Erengracht met zeven kostdiscipelen, waaronder kinderen van acht tot en met vijftien jaar uit Utrecht, Breukelen, Nieuwersluis, Amsterdam en Coevorden. Wolt-huis, dan 42 jaar en frans hervormd, wordt bijgestaan door drie secondanten ('hulponderwijzers').

Uit andere bronnen weten we dat ook Maars-

sense kinderen als zgn. dagleerlingen zijn middelbaar onderwijs genoten.

Dick Dekker

De laatste bewoners van HUIS ter MEER

De romanschrijfster Jeanne Reyneke van Stuwe, echtgenote van de dichter Willem Kloos, door Huis ter Meer geïnspireerd.

Waar nu de Parkweg, Julianaweg, Emmaweg, Beekweg, Raadhuisstraat met hun huizen, villa's, grootwinkelbedrijf, winkels en het postkantoor liggen, bevond zich voorheen een statige buitenplaats met park en boomgaarden, Ter Meer.

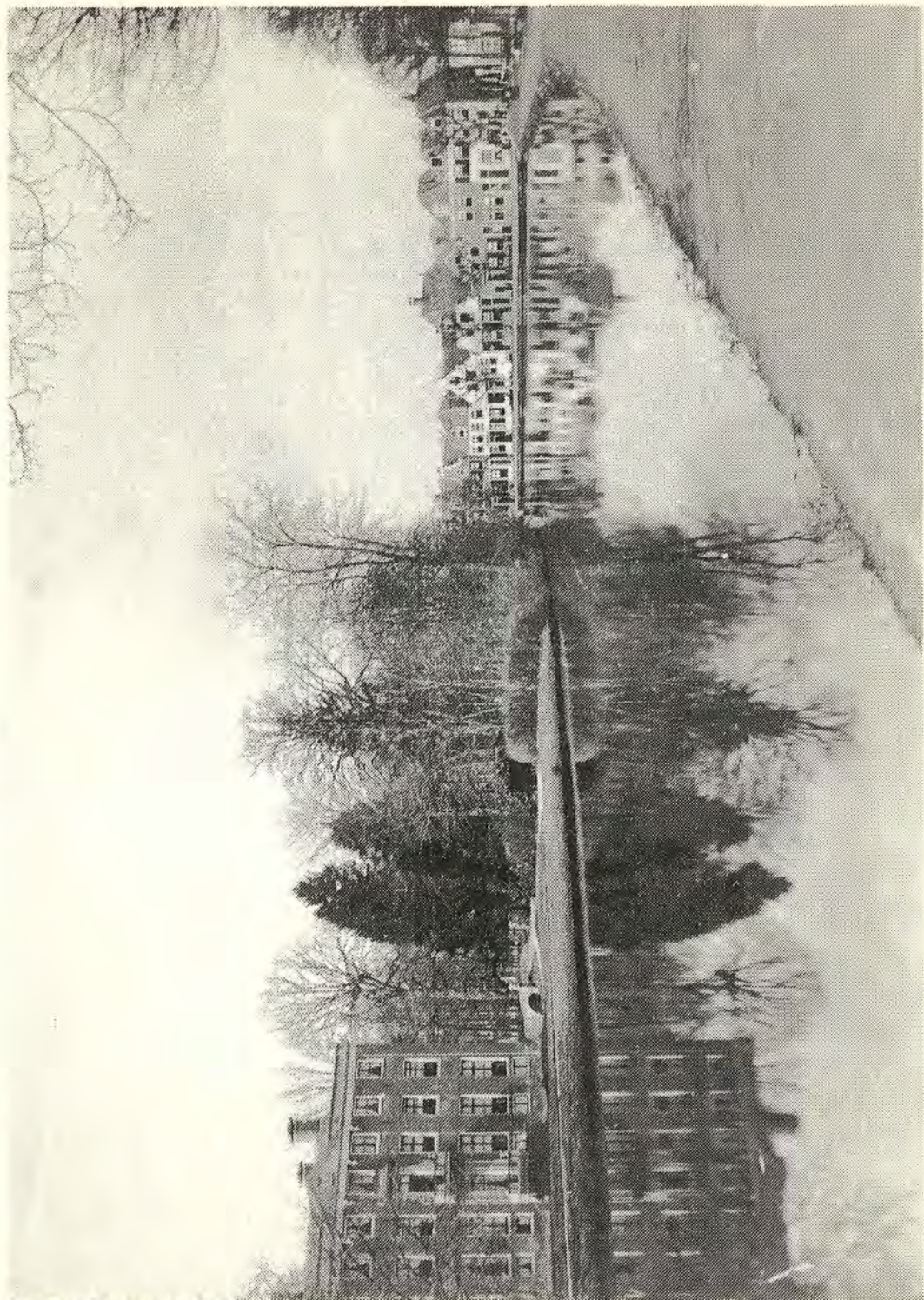
In jaargang 6, pag. 33 e.v. schreef C.W.P. Bloemendaal over het verval van het Huis ter Meer, dat na enige jaren leegstand in 1903 werd gesloopt. Sinds 1702 wat Ter Meer, staande op het terrein van het voormalige Slot te Maarssen in tijdsvolgorde de woonplaats en/of het eigendom van de familie Lockhorst, Tuijll van Serooskerken en Du Marchie van Voorthuysen. We mogen het onderscheid tussen woonplaats en eigendom niet uit het oog verliezen. Te vaak wordt gesuggereerd dat de geschiedenis van Maarssen (en dat geldt trouwens voor de gehele Vechtstreek) met die van de eigenaren van de grote buitenplaatsen nauw verweven is.

De geschiedenis van de Vechtstreek is veel meer de geschiedenis van de veenwerkers, steen- en pannembakkers, schippers en boeren, dan die van de vaak elders wonende eigenaren van de grote buitenplaatsen. Met Huis ter Meer is deze stelling minder goed te bewijzen, omdat enige mannelijke leden van de families Lockhorst en Van Tuijll van Serooskerken als ambachtsheer hier tot 1853 inderdaad hebben gewoond. Maar wat Mr. Evert du Marchie van Voorthuysen, eigenaar van 1853 tot 1894, was dat anders. Hij heeft Huis ter Meer voornamelijk geëxploiteerd, d.w.z. verhuurd en hij liet de buitenplaats in de periode 1884-1889 opzettelijk leeg staan, toen hij speculeerde met de mogelijkheid, dat een groot gedeelte van zijn terrein tegen een forse schadeloosstelling onteigend zou worden.

Immers toen probeerde het gemeentebestuur, tegen de plannen van het Rijk in, de Vecht als Rijnvaartroute te behouden. Maarssen wilde een brede, gekanaliseerde, Vecht inplaats van het Merwedekanaal buiten de gemeente. De geprojecteerde Vecht zou o.a. onteigening inhouden van de plaats Ter Meer (huis en 1 hectare grond), zie ook jaargang 6, pag. 25.

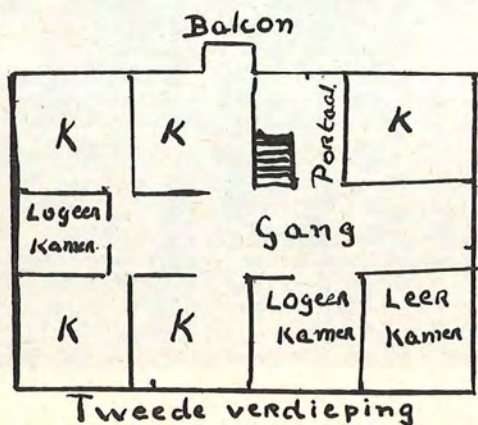
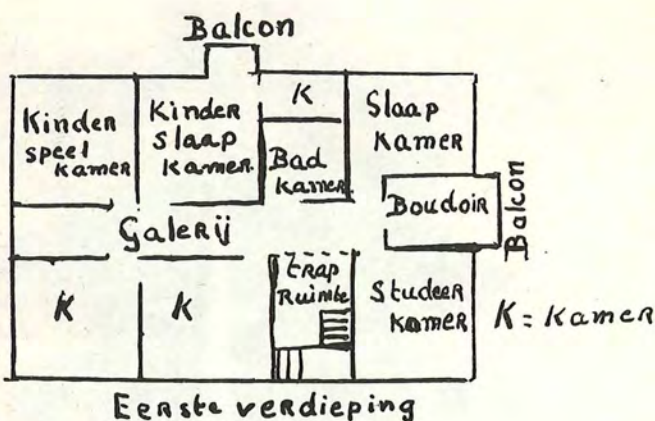
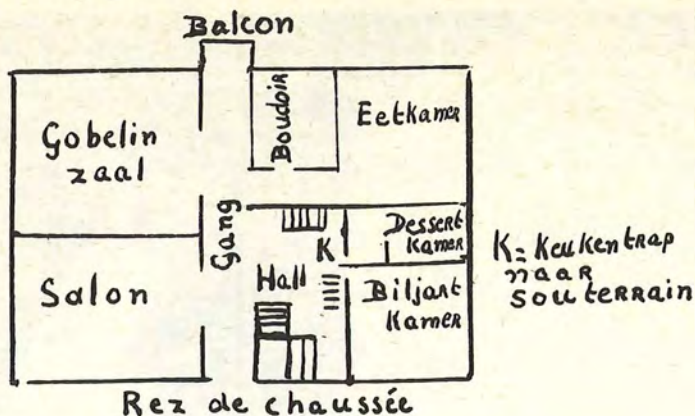
Van 1 maart 1865 tot 1 maart 1868 was Du Marchie van Voorthuysen metterwoon gevestigd op Ter Meer. Daarna verhuurt hij de buitenplaats aan de opvolger van burgemeester Huijdecoper, Jhr. D.J.A. van Lawick Pabst tot Nijvelt die slechts drie jaar eerste burger van Maarssen was. Zijn benoeming in 1871 tot Gedeputeerde in de provincie Utrecht verhindert hem niet om met zijn vrouw en drie dochters op Ter Meer tot 1880 te blijven wonen. Mevrouw Van Lawick Pabst, geboren Rijnbende, kon in het grote huis de steun van dienstboden niet ontberen. Gedurende de twaalf jaren dat de familie Van Lawick Pabst hier woonde, waren er altijd twee inwonende dienstboden aanwezig. Maar het was een komen en gaan. Niet minder dan 29 jonge dames zijn in die functie op Ter Meer in deze periode werkzaam geweest. We stelden dit vast bij ons onderzoek naar de geboorteplaatsen van het huispersoneel op de buitenplaatsen. Slechts één van de 29 was in Maarssen geboren, namelijk Elisabeth Schoch. De drie dochters bezochten de dorpschool niet, maar kregen achtereenvolgens les van 5 gouvernantes!

In 1880 werd Ter Meer verhuurd aan de gepensioneerde Lt. Kolonel H.W.C. Reijneke van Stuwe, geboren in 1825 te 's-Gravenhage. Met zijn vrouw, J.M.W. de Jong, geboren in 1840 te Leeuwarden, twee zonen en vier dochters woont hij tot 10 mei 1884 op Ter Meer. Eén van zijn dochters, Jeanne Henriëtte Reijneke van Stuwe, geboren 1874 te Soerakarta heeft onze grootste aandacht. Als romanschrijfster maakte ze naam met haar debuut: Hartstocht (1899), een Haagse roman, waarvan velen zich met bewondering of ergernis afvroegen of het wel echt door een vrouw was geschreven. Het boek verhaalt het losbandige leven van een Haagse edelman, die zijn leven vergooit door verkeerde om-

Huis ter Meer anno 1896.

De vertrekken in Huis ter Meer, geschetst naar een
tekening van de schryfster Jeanne Reynette van Stuwé, die daar
woonde in de jaren 1880-1884.

gang met vele verkeerde vrouwen. Uiteindelijk sterft hij, stoffelijk en zedelijk vervallen, een ellendige dood. Met dit boek werd Reijneke van Stuwe één der meest gelezen romanschrijfsters.

In 1898 begon zij een correspondentie met de zestien jaar oudere Willem Kloos. Op 4 januari 1900 trouwden ze en vestigden zich in Den Haag. Daarna schrijft zij 25 romans, waarvan de eerste dertien een cyclus vormen. Twee boeken hiervan, *Huize ter Aar* en *De kinderen van Huize ter Aar* zijn voor geïnteresseerden in de geschiedenis van Maarssen belangwekkend, want Ter Aar is de verhullende naam voor Ter Meer. Op de voorzijde van de band van 'Huize ter Aar' staat een sterk gelijkende afbeelding van Ter Meer en onder de opsomming van de inhoud der hoofdstukken staat vet gedrukt: *'De handeling van de roman valt voor tussen de jaren 1883 en 1887 te Maarssen.'* In elke roman zijn biografische elementen verwerkt, ook in de roman van Reijneke van Stuwe. De elementen die betrekking hebben op de ervaringen van de schrijfster als meisje op Ter Meer en in Maarssen zijn voor de Maarssense lezers duidelijk herkenbaar.

Zo is de indeling van Huis ter Meer van die dagen schetsmatig aangegeven. We noemen verder de toespelingen op de jongenskostschool van Nieuw-Vechtevoort, waarvan het terrein door een muur was gescheiden van Ter Meer. De naam van het toenmalige hoofd van die school, Vorster, is gewijzigd in Vester. De schrijfster noemt ook de Achterdijk, Schippersgracht en kerk als 'Amelie' een wandeling maakt, maar naar onze mening in een vreemde volgorde. Het hoofdthema van het boek is de suikercrisis en de daarmee

gepaard gaande verarming van de bewoners van Ter Aar die, evenals de Van Stuwes, in Indië hadden gewoond. Duidelijk wordt ook, dat het beheer van de buitenplaats een kostbare zaak is o.a. door de loonkosten van koetsier, tuinbaas en tuinjongens. Helaas is het tweede boek: *'De kinderen van Huize ter Aar'* voor ons onvindbaar gebleven.

Na leegstand tussen 1884 en 1889 wordt Ter Meer tot 1896 bewoond door Jhr. J.M. van Asch van Wijck, zijn vrouw Baronesse H. Sloet van Zwanenburg en hun drie kinderen. Van Asch van Wijck was rentenier volgens het bevolkingsregister. Hij was lid van de Ridder-schap te Utrecht en bekleedde daarin de functie van secretaris-thesaurier. Ook Van Asch van Wijck was huurder of, zoals het kadaster aangeeft, vruchtgebruiker van Ter Meer.

De eigenaar Van Voorthuysen verkoopt in 1894 de buitenplaats aan de in Lissabon verblijvende Jhr. H. van Weede.

De laatste huurders van Ter Meer waren:

Mr. J.H. Kool, advocaat, overleden in 1899, zijn vrouw, Clara Portielje en hun dochter Catharina en hun schoondochter Adriana Pierson met haar twee zonen Jacob en Albert.

Mevrouw Pierson en haar kinderen vertrekken na een verblijf van enige maanden naar Duitsland (Emden). Mevrouw Kool-Portielje en haar dochter Catharina verlaten als laatste bewoners Huize ter Meer op 3 juli 1900. Voor de geschiedenis van de trieste ondergang van Huize ter Meer verwijzen we de lezers naar het in de aanhef genoemde artikel in jaargang 6 pag. 32-34.

Dick Dekker

EEN MEDISCH GEHEIM

De gouverneur van de provincie Utrecht, Van Tuijll, zendt op 31 maart 1828 aan de stedelijke en plaatselijke besturen een circulaire, waarin hij een zekere Malbouche aanprijst als genezer van spraakbreken. De heer Malbouche heeft ongetwijfeld met zijn 'geneeskunst' grote indruk gemaakt op de gouverneur, die in zijn ijver om arme mensen gratis te laten profiteren van de geheimzinnige krachten van de medicijnmeester, met bewijzen van goed zedelijk gedrag de medische wetenschap onbewust op onzedelijke wijze benadeelde. Blijkbaar hebben de oud-stamelaars zich uitstekend aan hun beloften gehouden, want er zijn nog steeds mensen die hinder ondervinden van hun spraakgebrek. Of was Malbouche een charlatan die in deze tijd zeker een bewijs van goed zedelijk gedrag onthouden zou worden?

D.D.

republ. 12 April 1828

UTRECHT den 31sten Maart 1828.

CIRCULAIRE.

ONDERWERP.

Stamelaren.

Gereg. 29/4

De Heer Eugène Malbouche is geotroijeerd, voor de invoering in dit Rijk, van een middel tot genezing van Stamelaren, edoch is hij onder de verpligting, om aan arme ingezetenen die dat spraakgebrek hebben, zijne zorgen ter hunner genezing gratis te leenen.

Te dien einde zal gemelde Heer Malbouche, de verschillende provincien van het Rijk bij opvolging rondreizen.

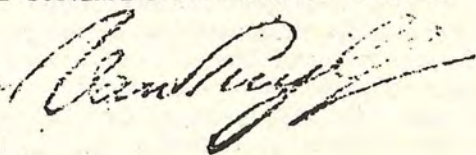
Ik verzoek de stedelijke en plaatselijke besturen, om daarvan aan hunne ingezetenen bij publicatie kennis te geven, hen tevens berigtende, dat die genen, welke zullen verlangen van de hulp van dien Heer gebruik te maken, zich bij de boekverkoopers Caramelli en Comp. te *Utrecht*, zullen moeten laten inschrijven. Deze of de Heer Malbouche zelf, zal hun daarna te kennen geven, wanneer de laatste in de plaats zal aankomen, en gedurende welken tijd hij aldaar zal verblijven, ten einde zij zich bij hem kunnen vervoegen.

Het zal ook noodig zijn, dat Uw Ed. Achtb. openbaar make, dat de Heer Malbouche geene zorgen gratis zal leenen, dan aan die genen, welke certificaten zullen inleveren, van de besturen der respectieve steden of gemeenten alwaar zij wonen, ten bewijze van hunne *armoede en zedelijkheid*.

De Heer Malbouche vraagt een certificaat van *zedelijkheid*, ten einde voor zoo veel mogelijk verzekerd te zijn, dat de personen aan wien hij ter hunner genezing zijn geheim moet mededeelen, dat geheim, het welk zij beloven te bewaren niet zullen ontdekken.

De voorschrevene besturen worden aangemaand, om met de laatstgenoemde certificaten de vereischte omzigtigheid te gebruiken.

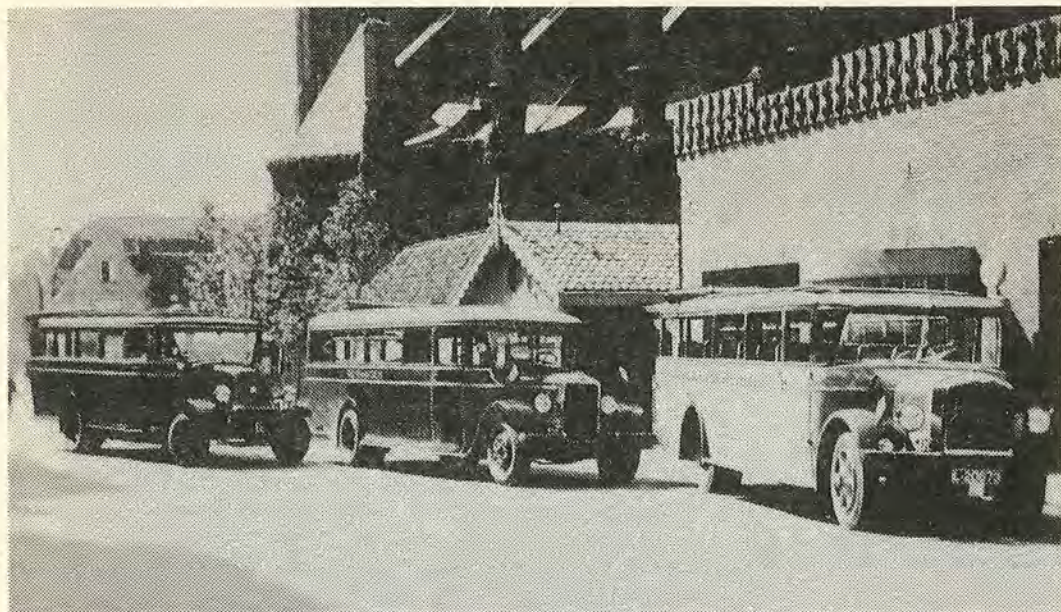
DE GOUVERNEUR DER PROVINCE UTRECHT

Aan de stedelijke en plaatselijke besturen
in de Provincie Utrecht.

Na 1903 werden de tuinen van Ter Meer snel volgebouwd met o.a. de Emmaweg, waar in 1918 Koninginnefeest werd gevierd door zaklopende kinderen. Midden op de foto naast jurylid Broertjes: vader Heespelink, voor hem zijn vrouw met dochter Corrie op haar arm. Links van haar Wim van der Lugt en o.a. Cor de Nijs, Riek Dijkers, Henk van der Broek, Henk van der Lugt, Henk Koelman, Voorneveld (strooien hoed). Rechts van Broertjes: Lorijn, Miltenburg, slager Tebbes, meester Mourits, Cock Heespelink en broertje Rinus (met sjerp).

Het wagenpark van Oskamp in de Breedstraat anno 1930.

Advertentie van 1931.

De Vechtexpress (rechts de heer G. Docter).
Chauffeurs waren o.a. de heer J.T. Vossestein,
de latere brandweercommandant en Kees
Baas, meer bekend als wandelaar bij de Vecht-
kanTERS.

Bezoek de schoone Vechstreek
per Vecht-Expresse

of mel Oskamp's Touring Cars

UTRECHT :
Vreeburg 38
Tel. 12976

M. OSKAMP

MAARSSSEN:
Breedstraat 21
Tel. 56

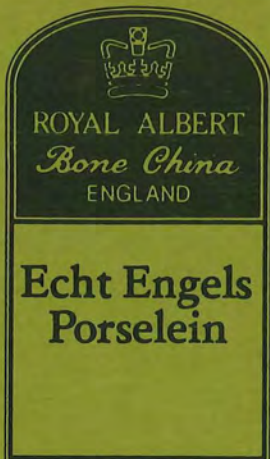

De installatie van burgemeester Mr. J. van Haselen in de hal van het gemeentehuis in 1939, Huis ten Bosch. Zittend: Links van Mw. Van Haselen, Ir. C. van Voorst van Beest, Nagel en Maureau, rechts: H.J. Stevenhagen (secretaris) en Van Kuyvenhoven. Tweede rij van links: Veldstra, Broere, Eembergen, en verder o.a. Van Duinen, J. Hoogendoorn, Duynstee, Spelt, D. van Ginkel, D. Faber, Van Beusekom. Achter veldwachter De Wit, H. Meyers en bovenaan: Van Tuyll van Serooskerken en twee plaatsen rechts van hem J.N. Servaas. Van de andere dames en heren kennen we helaas de namen niet, maar we weten wel dat de zichtbare balk is geschilderd door Antoni Hendricks in 1629.

Inhoudsopgave orgaan van de 'Historische Kring Maarssen' 9e jaargang 1982

<i>D. Dekker</i>	In de Lanen - de Plankjeslaan	2
	De Vechtbocht tussen Geesbergen en Cromwijck (I)	13
	Maarssen omstreeks 1882	22
	Wie woonden honderd jaar geleden in Maarssen?	26
	De Vechtbocht (II)	35
	De Doodenweg in Maarssenbroek	39
	De Harmonie bijna 100 jaar	42
	Aanklacht tegen de brugwachter van Maarssen, december 1813	43
	Maarssen in de tweede helft van de achttiende eeuw, o.a. volgens de protocollen van notaris Jacobus van Someren (I)	49
	Maarssen rond de eeuwwisseling	65
	Maarssen in de tweede helft van de achttiende eeuw, o.a. volgens de protocollen van notaris Jacobus van Someren (II)	74
	De lommerrijke Breedstraat van weleer	83
	Plaatsen aan de Vecht en de Angstel	86
	De Horstermeer honderd jaar droog	87
<i>R. Pos</i>	Een voorloper van het 'Groene Kruis'	33
<i>J.H. Sagel</i>	Kringnieuws	1-21-45-70
	Convocatie jaarvergadering	69
<i>W. Smits</i>	Cholera in Maarssen	9
	De Snaafburg	28
	Oostwaard, een gesloten boek (I)	46
	De molen Oostwaard (II)	59
	Maarssen 1672 - De dans ontsprongen	70
	Maarssen in 1629	79
<i>J.H. Witte</i>	De ijskelder van Doornburgh	52
	Scherven sparen	77

Vraag inlichtingen bij uw
speciaalzaak
LUXE GESCHENKEN
A.v.d.BOSCH OLIJVE
Maarssen
tel.: 61632

radio- en tv - speciaalzaak

B. Huis in 't Veld - Diependaalsedijk 1
Maarssen - Telefoon: 03465 - 62081

g.terwee
parkweg 15 maarssen
telefoon 61301

In het pand waar nu Café Ome Klaas zijn klanten een gastvrij onthaal bezorgt is al sinds 1780 een horecabedrijf gevestigd. In die tijd nog een herberg. Maar steeds stond en staat nog een goede dienstverlening aan de klant voorop.

Wij verzorgen uw koud buffet, fondue en barbecue op uw personeelsavonden, verjaardagspartij of huwelijksfeest wilt u liever de gewone Hollandse pot, ook dat kan. Er is accommodatie voor circa 60 personen. Een partijtje biljart? Kom rustig eens binnen en misschien wordt u wel lid van de bij ons spelende biljartvereniging.

U kunt altijd reserveren! in

CAFÉ OME KLAAS

**Op de Lange Gracht 43 in Maarssen
of telefonisch 03465-61409 of 62019**